

International Council on
Monuments and Sites
Conseil International
des Monuments et des Sites

**IZVJEŠĆE O REAKTIVNOJ PROMATRAČKOJ MISIJI UNESCO-a i ICOMOS-
a STAROM GRADU DUBROVNIKU, HRVATSKA
OD 27. LISTOPADA DO 1. STUDENOG 2015.**

Stari Grad Dubrovnik ©SSesum, UNESCO

Studen 2015

SADRŽAJ

ZAHVALE	3
1. POZADINA MISIJE.....	3
1.1. Povijest upisa	3
1.2. Kriteriji upisa i vrijednosti svjetske baštine	3
1.3. Ispitivanje stanja očuvanosti dobra od strane Odbora svjetske baštine na 38. sjednici (Doha, 2014.)	5
1.4. Opravdanje misije.....	6
2. ZAKONSKI OKVIRI I UPRAVLJAČKI MEHANIZAM	6
3. IDENTIFICIRANJE I OCJENA PROBLEMA	7
A.1 Glavni projekti obnove i nove gradnje unutar dobra svjetske baštine koji bi mogli utjecati na njegovu izvanrednu univerzalnu vrijednost	7
A.2 Glavni projekti obnove i novogradnje u sklopu <i>buffer</i> zone dobra svjetske baštine koji bi mogli utjecati na njegovu izvanrednu univerzalnu vrijednost	8
A.3 Glavni projekti obnove i novogradnje u blizini dobra svjetske baštine koji bi mogli utjecati na njegovu izvanrednu univerzalnu vrijednost	9
B.1 Status plana upravljanja dobrom svjetske baštine.....	11
B.2 Status turističke strategije vezane uz dobro svjetske baštine.....	12
C. Status zakonskih propisa vezanih uz turizam od kruzera	13
D. Status nadzornih mehanizama svih komponenata dobra	14
E. Napredak u uspostavi mjera za jačanje nadzora nad i upravljanja dobrom	14
F. Zakonski okvir.	16
4. ZAKLJUČCI I PREPORUKE	16
5. PRILOZI	19
ANNEXE I. Terms of Reference	19
ANNEXE II. Composition of mission team	19
ANNEXE III. Examination of the property's state of conservation by the World Heritage Committee at its 3rd, 15 th, 16th, 17th, 18th, 19th, 20th, 21st and 22nd sessions	20

ZAHVALE

Članovi Misije iznimno su zahvalni hrvatskim vlastima na njihovom gostoprimstvu, podršci, dostupnost i pomoći, te bi željeli izraziti svoju zahvalnost posebno gospođi Sanji Šaban, pomoćnici ministra kulture Republike Hrvatske, koja se osobno sastala s timom Misije i gospodinu Bruni Dikliću, koji je pratio posjet Misije dobru svjetske baštine "Stari Grad Dubrovnik", kao i na njegovim vrijednim naporima u korist očuvanja dobra i njegove izvanredne univerzalne vrijednosti.

Posebnu zahvalu Misija upućuje N.J.E. gospodinu Ivi Goldsteinu, stalnom izaslaniku Republike Hrvatske pri UNESCO-u.

Misija je zahvalna gradskim vlastima Grada Dubrovnika koje su podržale i pratile Misiju tijekom njezina posjeta, a posebice gospodinu Andri Vlahušiću, gradonačelniku Dubrovnika, gospodinu Mati Frankoviću, predsjedniku Gradskog vijeća, gospođi Žani Bača, pročelnici Konzervatorskog odjela Dubrovnik, gospođi Jeleni Lončarić, voditeljici Odjela za urbanizam, prostorno planiranje i zaštitu okoliša Grada Dubrovnika.

Tim Misije također zahvaljuje dužnosnicima državnih institucija koji su iznijeli vrijedne informacije o trenutnom stanju dobra svjetske baštine tijekom sastanaka, prezentacija i posjete lokalitetima, a posebice gospođi Ivi Carević-Peković, ravnateljici Zavoda za obnovu Dubrovnika.

Misija zahvaljuje svim specijalistima, stručnjacima, predstavnicima Lučke uprave, te predstavnicima civilnog društva koji su se sastali s Misijom i iznijeli detaljne informacije.

Posebnu zahvalu Misija upućuje Hrvatskom nacionalnom povjerenstvu za UNESCO, a posebice gospođi Rut Carek, glavnoj tajnici Nacionalnog povjerenstva, na učinkovitoj organizaciji Misije.

1. POZADINA MISIJE

1.1. Povijest upisa

Dobro svjetske baštine Stari Grad Dubrovnik upisano je na Listu svjetske baštine 1979. godine (3. sjednica Odbora) na temelju kriterija (i) i (iii).

„Biser Jadrana“, smješten na dalmatinskoj obali, postao je važna mediteranska pomorska sila od 13. stoljeća na ovamo. Iako teško oštećen u potresu 1667. godine, Dubrovnik je uspio sačuvati svoje prekrasne gotičke, renesansne i barokne crkve, samostane, palače i fontane. Ponovno oštećen 1990-ima u oružanom sukobu, sada je u žarištu velikog programa obnove kojim koordinira UNESCO.

Dobro je prošireno 1994. godine (18. sjednica Odbora) kako bi uključilo područja izvan gradskih zidina. Među njima su: srednjovjekovno industrijsko predgrađe Pile, planski razvoj 15. stoljeća; tvrđava Lovrijenac, smještena na latici, koja je vjerojatno započeta još u 11. stoljeću, no koja svoj današnji izgled duguje 15. i 16. stoljeću; Lazareti, izgrađeni početkom 17. stoljeća kao karantena za potencijalne prijenosnike kuge koji su dolazili iz inozemstva; lukobran Kaše sagrađen u kasnom 15. stoljeću kako bi zaštitio luku od jakih jugoistočnih vjetrova; tvrđava Revelin, koja datira iz 1449. godine, a izgrađena je kako bi dominirala gradskim jarkom na sjevernoj strani grada; i otok Lokrum udaljen nekih 500m od obale jugo-istočno od Dubrovnika. Benediktinska opatija osnovana je na Lokrumu 1023. godine, kao prva od nekoliko u sastavu Dubrovačke Republike. U kasnom 15. stoljeću, novi je samostan sagrađen u gotičko-renesansnom stilu južno od ruševina benediktinskog zdanja. Tijekom okupacije Lokruma u prvoj polovici 19. stoljeća, Francuzi su započeli izgradnju tvrđave Royal, koju su Austrijanci dovršili 1830. godine.

Dobro je 1991. godine upisano na Listu ugrožene baštine u opasnosti, a 1998. godine ispisano s Liste ugrožene svjetske baštine.

1.2. Kriteriji upisa i vrijednosti svjetske baštine

Opravdanje koje je pružila država stranka 1979. godina [izvadak iz Nominacijskog dosjea]:

Povijesni urbani (i arhitektonski) kompleks Dubrovnika do današnjih je dana zadržao bitne elemente srednjovjekovne strukture utvrđenog grada: bedeme, raspored ulica i trgova, impresivne javne građevine

(svjetovne i vjerske) i velik broj privatnih kuća. Neovisno o bilo kakvim promišljanjima o pojedinačnoj umjetničkoj vrijednosti građevina, ovdje nalazimo prvenstveno kompleks izvanredne vrijednosti koji, zbog mnoštva poruka - umjetničkih, urbanističkih, kulturnih i povijesnih - Dubrovnik čini jednim od najvažnijih dobara unutar granica Jugoslavije. Gotovo sve faze razvoja grada tijekom šest stoljeća zabilježene su i očuvane u njegovoj strukturi, a posebice opsežni urbanistički zahvati 13. stoljeća kojima je ovaj kompleks dobio svoju cjelinu. Kada se usporede sačuvani dokumenti prema kojima su se sastavili zakoni koji su mu dodijelili "status" grada sa današnjim stanjem grada, postajemo svjesni da su urbanističke ideje njegovih "projekata" samo provedene. Ovakvo planiranje grada svoj izravan izvor nalazilo je u cilju njegovih graditelja da stvore monumentalno središte velikog teritorija, koji je bio jedinstvena srednjovjekovna država (Republika) u nastajanju, a koja je sve do početka 19. stoljeća doista uspjela zadržati svoju slobodu unatoč vrlo kritičnim okolnostima. To su glavni događaji koji čine kvalitetu kao i izvanredan rezultat i svjesnu tendenciju ka jednom impozantnom stilu uvijek primjetnom u gradnji privatnih kuća u gradu. Naglasak je stavljen na važnost zidina, koje okružuju ovaj gotovo u cijelosti sačuvan kompleks, s njegovim velikim obrambenim kulama koje predstavljaju vojnu arhitekturu od 13. do 17. stoljeća. U izgradnji ovih "utilitarnih" zdanja, kao i drugdje, čini se da u gradu postoji sklonost prema grandioznom stilu i "estetskim" obilježjima čak i u načinu na koji je kamen klesan kao i u formalnim svojstvima koja kombiniraju funkcionalan dizajn s estetikom. Karakterističan primjer potonjeg nalazi se u velikoj kuli u sjeverozapadnom kutu grada ("Minčeta"), koju su sagradili M. Michelozzi i Georgius Dalmaticus, najveći majstori 15. stoljeća.

Kada se u obzir uzmu svi ovi elementi, postajemo svjesni da je urbani povijesni kompleks Dubrovnika jedinstvena tvorevina srednjovjekovne arhitekture i urbanizma, koja je izvršila značajan utjecaj ne samo na užem, već i na širem području jadranske obale i Balkana. Od svih srednjovjekovnih europskih gradova, Dubrovnik se ističe zbog međusobnog odnosa uspostavljenog između postojećih građevina i cijelog kompleksa, te zbog ogromne dokumentacije koja omogućuje proučavanje svake faze njegova razvoja u svjetlu povijesti.

Godine 1976., Zavod za očuvanje povijesnih spomenika Dubrovnika osvojio je Europsku zlatnu medalju koja se dodjeljuje za najvrjedniji povijesni spomenik u Europi. Zaklada F.V.S. iz Hamburga, odgovorna za odabir Odbora (Curatorium) Zaklade, temeljila je dodjelu Medalje u skladu sa sljedećim kriterijima: "Stvaran i primjeren cilj očuvanja izvornog i povijesnog izgleda grada, koji se primjenjuje već tri desetljeća na dobro dokumentiran način, pod stručnim vodstvom Zavoda za očuvanje povijesnih spomenika i prirodnih dobara u Dubrovniku, te uzimajući u obzir također sustavna arheološka istraživanja, restauraciju i revitalizaciju arhitektonski fiksnih spomenika i pokretnih kulturnih dobara u gradu i na području bivše Dubrovačke Republike".

ICOMOS-ova Evaluacija (1993)

Neposredna okolica monumentalne jezgre Dubrovnika sastoji se od uske urbane trake koja od istoka prema zapadu slijedi gradske zidine, a u sklopu koje se nalaze građevine koje su sastavni dijelovi monumentalne cjeline Dubrovnika.

Otok Lokrum štiti grad s južne strane, a sa svojom bujnom vegetacijom pruža pandan kamenu staroga grada.

Evaluacija

Kvalitete

Područja predložena za proširenje postojećeg lokaliteta svjetske kulturne baštine, sastavni su dio cjelokupnog kulturno-povijesnog spomenika starog grada Dubrovnika. Prema mišljenju ICOMOS-a, njihovo uključivanje bi uvelike povećalo kulturno značenje upisanog dobra.

Dodatni komentari

Na 17. sastanku Biroa Odbora svjetske baštine održane u Parizu u lipnju 1993. (VIII.3) ICOMOS je zatražio izbjegavanje izgradnje novih objekata u blizini utvrda Lovrijenac i Revelin, a također predložio da se zakonskom provedbom spriječi izgradnja visokih zgrada duž te u neposrednoj blizini obale, koja bi pokvarila konture starog grada Dubrovnika na prilazu s mora.

Izjavitelj je, podržavajući prijedloge ICOMOS-a, zatražio da se poduzmu mjere ograničenja korištenje plakata i neonskih reklama unutar i oko starog grada. To se poklapa sa zahtjevom za definiciju buffer zone, s ciljem zakonske kontrole razvoja, zgrada visine, itd, a koji nije zatražen prilikom izvornog upisa Starog grada na na popisu svjetske baštine 1979. godine.

U vrijeme izrade ove evaluacije (27 Listopad 1993) ova informacija nije isporučena od strane države stranke.

Preporuka

Razmatranje ovog prijedloga za proširenje se odgađa do određenja i zadovoljavajućih dokaza države stranke o učinkovitosti buffer zoni oko lokaliteta. U slučaju primitka takvih informacija, ICOMOS preporučuje proširenje svjetske kulturne baštine na područja navedena u dodatnoj nominaciji.

1.3. Ispitivanje stanja očuvanosti dobra od strane Odbora svjetske baštine na 38. sjednici (Doha, 2014.)

Tekući problemi vezani uz očuvanje

Po primitku informacija od civilnog društva, Centar svjetske baštine zatražio je od države stranke da ponudi pojašnjenja vezana uz veliki hotelsko-turistički projekt u blizini dobra svjetske baštine, kao i o napretku u regulaciji kruzerskog turizma. Dana 28. siječnja 2014. godine, država stranka podnijela je izvješće o stanju očuvanosti koje pruža detalje vezane uz mogući utjecaj turizma od kruzera i planiranog sportsko-rekreacijskog centra s golf igralištem i turističkim naseljem na izvanrednu univerzalnu vrijednost dobra. Država stranka izvijestila je da bi predloženi rekreativni centar pokrивao površinu zaštićene šume od oko 359 ha na platou brda Srđ i Bosanke, koji se nalazi neposredno iznad Grada Dubrovnika. Prijedlog je uključivao izgradnju dva golf igrališta, sportskog centra, dva hotela, 240 vila, 408 apartmana, amfiteatra, konjičkog kluba, parkova, šetnica i drugih sadržaja. Neke od vila bile bi izgrađene na rubu strmine i imale bi pogled na Stari Grad.

Država stranka izvijestila je da će ovaj projekt biti odobren, te da će se započeti s izgradnjom apartmana i golf igrališta. Napomenula je da je Konzervatorski odjel Dubrovnik, nakon nekoliko revizija zona i veličine centra, utvrdio da je planirana gradnja usklađena s prethodno izdanim konzervatorskim smjernicama. Urbanistički plan uređenja također je revidiran i Gradsko vijeće Dubrovnika usvojilo ga je 17. kolovoza 2013. godine. U siječnju 2014. godine, još se nije započelo s planiranom gradnjom.

Što se tiče velikih kruzera, država stranka izvijestila je da Ministarstvo turizma planira razviti novu "Strategiju razvoja hrvatskog turizma do 2020. godine", koja bi riješila sve relevantne probleme. Također je izvijestila da bi strategija turizma bila dio plana upravljanja dobrom. Država stranka pokrenula je preispitivanje nacionalnog zakonskog okvira kako bi ojačala zakonodavnu zaštitu i upravljanje dobrima svjetske baštine u Hrvatskoj.

Analiza i zaključci Centra svjetske baštine, ICOMOS-a i ICCROM-a

Centar za svjetsku baštinu UNESCO-a, ICOMOS i ICCROM zaključili su da država stranka nije ponudila informacije u skladu sa stavkom 172. Operativnih smjernica o svojoj namjeri da poduzima ili odobri novogradnju koja bi mogla utjecati na izvanrednu univerzalnu vrijednost dobra.

Dokumenti podneseni na zahtjev Centra svjetske baštine pokazali su da bi veličina zahvata mogla imati nepovratan utjecaj na izvanrednu univerzalnu vrijednost dobra. Gradnja bi iskorijenila jasnu razliku koja je povijesno postojala između urbanog kompleksa Dubrovnika, kao jedinstvene tvorevine srednjovjekovne arhitekture i urbanizma, krajolika i ruralnog okruženja.

Analitička dokumentacija priložena izvješću o stanju očuvanosti koju je ponudila država stranka nije ocijenila predloženu izgradnju u smislu njezinih mogućih posljedica na svojstva koja izražavaju izvanrednu univerzalnu vrijednost Starog Grada Dubrovnika.

Stoga je preporučeno da Odbor zatraži od države stranke da zaustavi sve radove na projektu dok ne bude gotova sveobuhvatna studija i ocjena utjecaja na baštinu u pogledu njegova kumulativnog utjecaja na izvanrednu univerzalnu vrijednost dobra i njegovog šireg okruženja.

U pogledu utjecaja velikih kruzera, bilo je potrebno više konkretnih podataka o predviđenim rješenjima problema povezanog s velikim brojem turista koji posjećuju dobro u vrlo kratkom vremenu (uključujući turizam od kruzera), posebice detalja o tome kako će točno Gradski plan upravljanja i Strategija razvoja turizma rješavati sadašnje i buduće turističke izazove.

S obzirom na sadašnje stanje, bila je potrebna promatračka misija kako bi ocijenila trenutne uvjete na dobru, kao bi razmotrila potencijalne kumulativne utjecaje projekta (izravne i neizravne, uključujući vizualne, fizičke,

socijalne, kulturne i ekonomske) na izvanrednu univerzalnu vrijednost dobra , te kako bi razmotrila potencijalne opasnosti koje bi mogle imati štetne učinke na njegova inherentna svojstva, a koje bi opravdale upis dobra na Listu ugrožene svjetske baštine u skladu sa stavkom 179. Operativnih smjernica.

Odluka: 38 COM 7B.25

Odbor svjetske baštine,

Nakon što je pregledao Dokument Centra svjetske baštine -14 / 38.COM / 7B.Add,

Pozivajući se na Odluku 22 COM VII.17, usvojenu na 22. sjednici (Kyoto, 1998.),

Prima na znanje informacije dostavljene od strane države stranke vezane uz veliki projekt planiran na platou Srđa i Bosanki u blizini dobra svjetske baštine;

Zahtjeva da država stranka osigura projektnu dokumentaciju i procjenu utjecaja na baštinu prije početka bilo kakvih radova na izgradnji i prije donošenja bilo kakve konačne odluke u skladu sa stavkom 172. Operativnih smjernica;

Zahtjeva da država stranka pozove zajedničku reaktivnu promatračku misiju Centra svjetske baštine i ICOMOS-a kako bi ocijenila trenutne uvjete na dobru, uključujući procjenu potencijalnih učinaka izgradnje, te kako bi identificirala opcije za prijedloge izgradnje u skladu s izvanrednom univerzalnom vrijednošću dobra;

Također zahtjeva da država stranka Centru svjetske baštine dostavi Plan upravljanja dobrom, uključujući strategiju turizma i zakonske propise vezane uz turizam od kruzera, kao i projektnu dokumentaciju i ocjenu utjecaja na baštinu na pregled savjetodavnim tijelima;

Nadalje zahtjeva da država stranka, do 1. veljače 2015. Godine, podnese Centru svjetske baštine izvješće o napretku vezano uz stanje očuvanosti dobra, a do 1. prosinca 2015. godine izvješće o stanju očuvanosti vezano uz provedbu gore navedenog, s tim da oba izvješća uključuju izvršni sažetak na jednoj stranici, koje će Odbor svjetske baštine pregledati na svojoj 40. sjednici u 2016. godini.

Popis prethodnih odluka Odbora svjetske baštine (3. do 22. sjednica) nalazi se u Aneksu III.

1.4. Opravdanje misije

Nakon planova izgradnje koje je država stranka podnijela Centru svjetske baštine i Odluke 38 COM 7B.25 (Doha, 2014.), uslijedila je reaktivna promatračka misija kako bi ocijenila trenutne uvjete na dobru, kao bi razmotrila potencijalne kumulativne utjecaje projekta (izravne i neizravne, uključujući vizualne, fizičke, socijalne, kulturne i ekonomske) na izvanrednu univerzalnu vrijednost dobra , te kako bi ocijenila nalazi li se dobro pred opasnostima koje bi mogle imati štetne učinke na njegova inherentna svojstva.

Detaljan opis zadatka Misije nalazi se u Aneksu I.

2. ZAKONSKI OKVIRI I UPRAVLJAČKI MEHANIZAM

- Zakon o obnovi ugroženog spomeničkog kompleksa Dubrovnika (NN, br. 21/86)
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ugroženom spomeničkom kompleksu Dubrovnika (NN, br. 33/89)
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ugroženom spomeničkom kompleksu Dubrovnika (NN, br. 128/99)
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ugroženom spomeničkom kompleksu Dubrovnika (NN, veljača 2014.).
- Zakon o osnivanju Odbora Općinskog vijeća Grada Dubrovnika za praćenje stanja spomeničke baštine, temeljem članka 31. Statuta Grada Dubrovnika ("Službeni glasnik Grada Dubrovnika», br.9 / 01).

Ovaj Odbor prati rad institucija odgovornih za očuvanje, obnovu i održavanje kulturne baštine, te iznosi razvoj događaja pred Općinsko vijeće.

U svom radu Odbor surađuje sa Zavodom za obnovu Dubrovnika, Ministarstvom kulture – Konzervatorski odjel Dubrovnik, Društvom prijatelja dubrovačke starine i gradskom upravom Grada Dubrovnika. Odbor ima predsjednika, zamjenika predsjednika i tri člana koje bira iz Općinskog vijeća. Osim članova Odbora, koji su vijećnici, Odbor također uključuje (budući da ima savjetodavnu ulogu, bez prava odlučivanja) predstavnike sljedećih ustanova: Zavoda za obnovu Dubrovnika, Ministarstva kulture - Konzervatorski odjel Dubrovnik, Društva

prijatelja dubrovačke starine, Upravnog odjela za kulturu grada Dubrovnika, te Upravnog odjela za prostorno planiranje i zaštitu okoliša.

Prema informacijama dobivenim tijekom Misije, koordinacija izrade Plana upravljanja delegirana je Zavodu za obnovu Dubrovnika. Zavod je osnovao Odbor za praćenje izrade Plana upravljanja, a potrebna financijska sredstva za izradu plana osigurana su u gradskom proračunu. Radi se na objavi natječaja i odabiru izvođača za izradu Plana upravljanja.

3. IDENTIFICIRANJE I OCJENA PROBLEMA

A.1 Glavni projekti obnove i nove gradnje unutar dobra svjetske baštine koji bi mogli utjecati na njegovu izvanrednu univerzalnu vrijednost

Reaktivna promatračka misija ("Misija") uključivala je opsežan obilazak upisanog dobra, gradske zidine i druga ključna mjesta i građevine. Ovi posjeti omogućili su Misiji uvid u projekte obnove nakon potresa 1979. godine i nakon opsade 1991.-1992. godine, te planirane i potencijalne nove projekte. Misija je bila impresionirana opsežnom dokumentacijom, programima i projektima istraživanja, obnove i očuvanja koje provode Vlada Republike Hrvatske, Zavod za obnovu Dubrovnika i Društvo prijatelja dubrovačke starine.

Misija je identificirala pet glavnih projekata obnove i jedan projekt nove gradnje: gradske zidine; tzv. nalazište Pustijerna; Orlandov stup; klima uređaji; povijesni sustav kanalizacije; i moguće pristanište u blizini Lazareta.

Gradske zidine: Srednjovjekovne i kasnije Gradske zidine jedno su od najznačajnijih obilježja dobra koje je posjetilo oko 1 milijun posjetitelja u turističkoj sezoni 2015. Održavanje i upravljanje zidinama uređeno je ugovorom između Grada Dubrovnika i Društva prijatelja dubrovačke starine. Udruga upravlja zidinama i naplaćuje ulaznice. Prijatelji starina prihod od ulaznica troše na stalno održavanje zidina i drugih dobara kulturne baštine na području drevne Dubrovačke Republike, što danas uključuje obnovu crkve Svetog Vlaha i planiranu obnovu Kneževa dvora. Dozvole za radove obnove izdaje Konzervatorski odjel Dubrovnik, Uprava za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture. Izvođači koji se angažiraju, imaju licence Ministarstva kulture za rad na kulturnim dobrima, ali se njihov odabir, prema dobivenim informacijama, ne vrši u skladu s redovnim pravilima nabave Republike Hrvatske. Unatoč naizgled robusnom mehanizmu kontrole, Misija je sa zabrinutošću konstatirala da su izvođači koji obnavljaju zidine, intenzivno koristili cement umjesto vapnene žbuke, za nove ispune i pokrovne slojeve, što je suprotno najboljim praksama očuvanja.

S obzirom na potencijalnu štetu po zidine uzrokovanu uporabom cementa Misija preporuča da država stranka odmah osigura da se koriste tradicionalni materijali, osim u slučaju jasnih olakotnih okolnosti. Smjernice o najboljoj praksi očuvanja trebao bi sastaviti Konzervatorski odjel Dubrovnik, Uprava za zaštitu kulturne baštine, u suradnji s Ministarstvom kulture, a Društvo prijatelja dubrovačke starine trebalo bi ih se striktno pridržavati u svim daljnjim aktivnostima i projektima. Kako bi se osiguralo da je svaka buduća obnova u skladu s ovim zahtjevom svi restauratorski radovi trebali biti predmetom redovitog praćenja od strane nadležnih tijela, kao i samoga Društva.

Uvjete ugovora o održavanju i eksploataciji trebalo bi pažljivo revidirati uvođenjem, ukoliko bi se ubuduće zadržala takva vrsta ugovora, transparentnih procedura kontrole kvalitete od strane državne institucije zadužene za provedbu Konvencije o svjetskoj baštini u Hrvatskoj, kao i nametanjem strogih pravila očuvanja, obnove i održavanja.

Radovi na popravku svih dijelova zidina oštećenih prijašnjim neadekvatnim zahvatima trebali bi se provesti što skorije kako bi se prevenirala bilo kakva opasnost po strukturnu stabilnost zidina.

Arheološki lokalitet Pustijerna: ovaj prazni lokalitet nalazi se u jugoistočnom dijelu grada. Iskapanja provedena između 1984. i 1987. godine otkrila su impresivne ostatke koji datiraju iz 12. stoljeća sve do vremena potresa 1667. godine, nakon čega je nalazište napušteno i korišteno kao odlagalište otpada. To je odlagalište zatrpalo ulice i kompletna prizemlja zgrada. Izrađeni su planovi za prenamjenu lokaliteta. Misija preporučuje da se, kada ti planovi budu izrađeni, detalji dostave Centru svjetske baštine u skladu sa stavkom 172. Operativnih smjernica na pregled savjetodavnim tijelima. S tim u vezi, Misija je posjetila kasno-srednjovjekovnu i novovjekovnu ljevaonicu u sjeverozapadnom kutu grada unutar zidina u blizini kule Gornji ugao. Ovo je nalazište također napušteno nakon potresa 1667. godine, a potom također korišteno kao odlagalište smeća do njegova arheološkog iskapanja od

2005. do 2008. godine. Ostaci ljevaonice kasnije su predstavljeni na primjeren način, uz potpuno poštivanje najbolje prakse očuvanja, ispod betonske ploče na kojoj je sagrađeno igralište.

Orlandov stup: Misija je posjetila Orlandov stup na istočnom kraju Straduna, ispred crkve Svetog Vlaha. Ovaj stup je kameni stup ukrašen reljefom Orlanda (Rolanda) koji je služio kao podloga za jarbol za zastavu Grada. Stup je obnovljen prije 5 godina, no na njegovu su se kamenom postolju sada pojavile ozbiljne pukotine. Opreza radi, jarbol je uklonjen na zahtjev Konzervatorskog odjela Dubrovnik, Uprave za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture, kako bi se izbjeglo daljnje oštećenje spomenika.

Misija preporučuje da se pripremi izvješće o očuvanosti stupa koje sadrži mjere obnove poduzete tijekom posljednjeg zahvata kao i buduće moguće mjere za njegovo očuvanje i stabilizaciju.

Opcije mogu uključivati očuvanje *in situ*. Ova opcija bi vjerojatno značila da se jarbol za zastavu više nikad ne bi mogao vratiti na mjesto. Druga mogućnost bi mogla biti premještanje originalnog stupa u zatvoreni muzej. Ova bi opcija omogućila zamjenu originalnog stupa replikom ojačanom na takav način da se jarbol za zastavu može ponovno postaviti na mjesto. Misija je konstatala da je ova druga opcija rješenje koje je već korištena za repliku Zelenaca, brončanih figura koje otkucavaju vrijeme na gradskom tornju sa satom; originali su izloženi u muzeju Kneževa dvora. Opcije je potrebno dostaviti Centru svjetske baštine u skladu sa stavkom 172. Operativnih smjernica na pregled savjetodavnim tijelima.

Klima uređaji: Vizualni utjecaj klima uređaja na dobro već je neko vrijeme razlog komentarima i zabrinutosti. Izvješće o važećim mehanizmima suglasnosti i kontrole kojima upravlja Konzervatorski odjel Dubrovnik predstavljeno je Centru svjetske baštine 2012. godine. Misija je istaknula trajne 'vizualne smetnje' vanjskih klima uređaja, te je obaviještena da bi dugoročno centralizirani komunalni sustav klimatizacije i grijanja mogao pružiti rješenje.

Misija je napomenula da bi takav sustav mogao imati značajan utjecaj na zakopanu arheologiju Grada. U slučaju odabira ove opcije, Misija preporučuje da se izvrši ocjena utjecaja na baštinu, na temelju iscrpne evaluacije vjerojatnog opsega i značaja time pogođenih arheoloških resursa, u skladu s Uputom o ocjeni utjecaja na baštinu za kulturna dobra svjetske baštine koju izdao ICOMOS 2011. godine, te da se detalji projekta, uključujući ocjenu utjecaja na baštinu, dostave Centru svjetske baštine u skladu sa stavkom 172. Operativnih smjernica na pregled savjetodavnim tijelima.

Povijesni sustav kanalizacije: gradski kanalizacijski sustav započet je u kasnom 13. stoljeću i dijelovi tog kasno srednjovjekovnog sustava još su uvijek u uporabi, usprkos oštećenjima od potresa. Sadašnji sustav kombinira kišu i sive vode, uključujući i sve veće količine masnoće iz restorana. Poznato je da su hitno potrebni popravci i da je potrebno odvojiti kišu od sivih voda. Misija je obaviještena da je plan premjere, obnove i ponovne konfiguracije kanalizacijskog sustava bio u ranom programu obnove Zavoda za obnovu Dubrovnika. Dugoročno će se istražiti inovativna rješenja za kanalizaciju i odlaganje smeća. Misija preporučuje da Plan upravljanja identificira program obnove i nadogradnje postojećeg sustava. S obzirom da će to biti velik građevinski zahvat, arheološko istraživanje i snimanje također treba uračunati u taj posao. Detalje programa obnove i nadogradnje programa potrebno je dostaviti Centru svjetske baštine u skladu sa stavkom 172. Operativnih smjernica na pregled savjetodavnim tijelima.

Lazareti; mogući gat/pristanište s vezom sa Starom lukom: Misija je obaviještena o prijedlogu gradskih vlasti Grada Dubrovnika za izgradnjom novog gata ili pristaništa odmah do nedavno obnovljenog kompleksa Lazareta (karantenske bolnice) pločnikom povezanog sa Starom lukom. Svrha ove konstrukcije bila bi da se osigura rješenje za oko 100.000 ljudi koji posjećuju otok Lokrum brodom ali i za transfer putnika s kruzera usidrenih ispred tog istog otoka. Ovom se prijedlogu protivi Ministarstvo kulture, Konzervatorski Odjel Dubrovnik na temelju sljedećeg: negativan utjecaj na nedavno obnovljenu povijesnu strukturu; moguće pogrešno tumačenje povijesnog korištenja Lazareta; praktična poteškoća izgradnje gata izvan lukobrana Kaše i u Staroj luci (uskoro će se popravljati) uzrokovana strujama; i utjecaj na prirodne obalnu crtu. Misija preporučuje da se s ovim projektom ne nastavlja, te podržava stajalište Konzervatorskog odjela Ministarstva kulture.

A.2 Glavni projekti obnove i novogradnje u sklopu *buffer* zone dobra svjetske baštine koji bi mogli utjecati na njegovu izvanrednu univerzalnu vrijednost

Moguća sjeverna pješačka zona: Misija je obaviještena o mogućoj shemi upravljanja prometom, što bi rezultiralo premještanjem sadašnje točke iskrcanja turista koja je odmah do sjevernih vrata od Pila sjevernije u blizinu

postojećeg glavnog višekatnog parkirališta. Ovaj prijedlog mogao bi uključivati to da se postojeće ceste u buffer zoni učine sklonijima prema pješacima. Misija je zaključila da je malo vjerojatno da će ovaj prijedlog imati utjecaj na izvanrednu univerzalnu vrijednost dobra.

Mogući tunel iz luke Gruž s južnim terminalom eventualno u sjevernoj buffer zoni: Misija je obaviještena o mogućem prijedlogu izgradnje cestovnog tunela koji bi preusmjerio lokalni i turistički promet iz opterećenog sjevernog predgrađa između dobra i gata za kruzere u luci Gruž. Izgleda da je ovaj prijedlog predmetom studije izvedivosti koju financira francuska vlada. Ukoliko se nastavi s ovim prijedlogom, glavni utjecaj na dobro mogao bi biti u sjevernoj buffer zoni u kojoj bi mogao biti smješten južni portal predloženog tunela, zajedno sa svom povezanom infrastrukturom, kao što je višekatno parkiralište, autobusni terminal i/ili slična komercijalna gradnja. Također bi moglo biti potrebno stvoriti potpuno novu pješačku ulicu od blizine višekatnog parkirališta do vrata od Pila. Misija preporučuje da bi u slučaju da se nastavi s ovim prijedlogom bilo potrebno provesti punu ocjenu utjecaja na baštinu u skladu s Uputom o ocjeni utjecaja na baštinu za dobra svjetske baštine koju je izdao ICOMOS 2011. godine, a detalje projekta, uključujući ocjenu utjecaja na baštinu trebalo bi dostaviti Centru svjetske baštine u skladu sa stavkom 172. Operativnih smjernica na pregled savjetodavnim tijelima.

A.3 Glavni projekti obnove i novogradnje u blizini dobra svjetske baštine koji bi mogli utjecati na njegovu izvanrednu univerzalnu vrijednost

Sportsko-rekreacijski centar s golf igralištem i turistička naselja Bosanka sjever i Bosanka jug

Ovaj projekt golf igrališta planiran je na platou Srđa koji se nalazi istočno od dobra. Plato je sastavni dio zaleđa dobra i po sebi je s ostacima fortifikacijskog sustava, povijesno značajan krajobraz.

Površina platoa mješavina je uglavnom netaknute prirodne vegetacije i izloženih stijena. Plato nije vidljiv s dobra, osim na svom južnom kraju oko sela Bosanka. Na tom se mjestu plato stapa sa strmim, zapadnim nagibom brda Srđ. Ovaj djelomice pošumljen nagib uzdiže se neposredno iza grada i pruža dramatičnu kulisu dobru. Na samom vrhu brda Srđ smještena je tvrđava Imperial iz doba Napoleona s izravnim pogledom na upisano dobro.

Projekt golf igrališta u pripremi je od 2005. godine. Cilj mu je međunarodna klijentela, a njegova izgradnja dio je nastojanja grada da proširi svoje turističke i sportske sadržaje. Od samog početka lokalne nevladine organizacije izražavale su veliku zabrinutost zbog utjecaja ovog prijedloga i njihova su predstavništava u Centru svjetske baštine pridonijela odluci da se poduzme reaktivna promatračka misija.

Konačno područje predložene izgradnje iznosi 310 ha. Projekt predviđa privatno naselje od 250.01 ha s golf terenima, hotelom, tri jezera i 240 vila, te 59,99 ha javnog rekreacijskog područja sa sportskim centrom uz rub platoa koji bi zadržali postojeću ekologiju i uključivali obnovljene povijesne utvrde čije bi vizualne veze bile očuvane, zajedno s pripadajućom infrastrukturom. Nacrt okvira projekta sada je identificiran u Planu prostornog razvoja Dubrovačko-neretvanske županije, Planu prostornog razvoja Grada Dubrovnika i Generalnom urbanističkom planu. Preveden sažetak planske dokumentacije stavljen je na raspolaganje Misiji koja je i sama posjetila plato Srđa. Misija je također imala priliku vidjeti nekoliko prezentacija. Misija je također konstatala da još nisu izrađeni nikakvi detaljni planovi.

Izvorna studija utjecaja na okoliš izrađena je 2012. godine zajedno s dvjema studijama o vizualnom utjecaju gomilanja predloženih objekata na platou Srđa. Ove su studije potvrdile da bi neke od građevina bile vidljive iz upisanog dobra.

U skladu s tim Konzervatorski odjel u Dubrovniku, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Ministarstva kulture imali su prigovore vezane uz visinu nekih građevina na platou, a posebice na vrhu brda Srđ s pogledom na grad. Izrađene su daljnje studije, te je smanjena visina nekih građevina na platou, a neke su odmaknute dalje od vrha kako bi se osiguralo da postav grada ne bude kompromitiran, budući da niti jedna nova građevina neće biti vidljiva. Nakon tih izmjena Konzervatorski odjel podržao je Provedbeni urbanistički plan koji je dobio konačnu suglasnost 2013. godine. Radovi nisu počeli, no prva faza koja uključuje obnovu i adaptivnu prenamjenu tvrđave Imperial treba započeti. K tomu je 12. listopada 2015. godine, u skladu s Provedbenim urbanističkim planom, Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja izdalo je lokacijsku dozvolu za sljedeće:

- Izgradnju rekreacijskog parka sa sportskim centrom i pripadajućom infrastrukturom;
- Izgradnju terena za golf, (9 + 18 rupa) s pripadajućom infrastrukturom;

- Rekonstrukciju ceste D 8 do Bosanke, putem definiranog koridora;
- Izgradnju vodoopskrbnog cjevovoda; i
- Zamjenu nadzemnog dalekovoda podzemnim kabelom.

Odbor svjetske baštine zatražio je (Odluka 38 7B.25) od države stranke da osigura ocjenu utjecaja na baštinu o utjecaju ovog prijedloga prije bilo kakve konačne odluke ili početka radova na izgradnji. Prije Misije država stranka podnijela je Centru svjetske baštine ocjenu utjecaja na baštinu. Izvješće je naručio Zavod za obnovu Dubrovnika i graditelj/izvođač iz Instituta za urbanizam, prostorno planiranje i pejzažnu arhitekturu Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Ocjena utjecaja na baštinu pripremljena je prema Uputi o ocjeni utjecaja na baštinu za dobra svjetske baštine koju je izdao ICOMOS 2011. godine. Detaljna ocjena ocjene utjecaja na baštinu bio je glavni fokus posjeta Misije. Voditelj projekta izvješća, prof. Krunoslav Šmit, održao je za Misiju dodatnu usmenu prezentaciju o ocjeni utjecaja na baštinu. Članovi Misije također su bili u mogućnosti razmotriti nalaze izvješća na terenu i posjetiti različite točke ("vidikovce") identificirane u ocjeni utjecaja na baštinu.

Ocjena utjecaja na baštinu identificira 16 svojstava kulturne baštine od izvanredne univerzalne vrijednosti dobra. U izvješću su identificirane 2 skupine svojstava: prva skupina sastoji se od 7 svojstava koja "stvaraju unutarnje i izravno iskustvo grada i njegovih zidina", dok se druga skupina sastoji od svojstava koja oblikuju "vanjski doživljaj grada i okolice izvan zidina". Zatim se ocjenjuje vrijednost svakog od tih svojstava. Zatim se sa specifičnih stajališta identificira 13 vrsta utjecaja na ta svojstva, zajedno sa njihovim opsegom i značajem. Zaključak ocjene utjecaja na baštinu je da ne postoji opasnost po status svjetske baštine prve skupine svojstava, no da postoji umjereno značajna opasnost za drugu skupinu.

Ocjena utjecaja na baštinu sadrži važnu napomenu o tome da se ocjene vizualnog utjecaja temelje na pretpostavci da će nove građevine koje bi trebale biti izgrađene odmah istočno od vrha platoa Srđa s pogledom na dobro, biti pomaknute unazad od ruba platoa i takve visine da predložene građevine neće biti vidljive niti s jedne točke dobra. Budući da detaljni planovi još uvijek nisu dostupni, već samo početni crteži koncepta, ocjena utjecaja na baštinu upozorava da će biti potrebno provjeriti te planove kada postanu dostupni i za vrijeme izgradnje. Stoga će biti nužno da se budući detaljni planovi podnesu Centru svjetske baštine u skladu s točkom 172. Operativnih smjernica na pregled savjetodavnim tijelima prije nego što budu odobreni ili prije izdavanja bilo kakvih dozvola. U slučaju bilo kakvog odstupanja od strogog ograničenja visine, taj bi se aspekt projekta trebao ponovno projektirati u skladu s ograničenjem visine. Isto tako, ako bi tijekom izgradnje bilo koja nova građevina postala vidljivom, radove je potrebno odmah zaustaviti.

Zabrinutost oko ovog projekta izrazile su lokalne nevladine organizacije, uključujući Društvo dubrovačkih arhitekata, dubrovačku podružnicu Udruženja povjesničara umjetnosti Hrvatske, Inicijativu Srđ je naš, Udrugu Placa, Zelenu akciju i Društvo prijatelja dubrovačke starine. Ove su organizacije dale izjave Misiji. Nevladine organizacije skrenule su pozornost na odluku Odbora svjetske baštine 38 7B.25 prema kojoj bi država stranka trebala osigurati ocjenu utjecaja na baštinu prije početka bilo kakvih radova na izgradnji i donošenja bilo kakve konačne odluke, ali se u praksi nastavilo sa sveobuhvatnim procesom planiranja, iako nikakvi detaljni planovi nisu odobreni niti su započeti radovi.

Protivljenje prijedlozima izneseno je na brojnim osnovama. Protivnici kažu da ocjena utjecaja na baštinu analizira samo vizualne čimbenike koji utječu na grad, a ne i intrinzičnu vrijednost i svojstva samog platoa Srđa. Plato čini zaleđe grada koje mu pruža prirodni i povijesni krajolik vezan uz kopnene trgovačke i karavanske putove do i od gradske vodoopskrbe. Ono što je još važnije jest to da je plato uvijek bio 'strateški ključ' grada: on uključuje 'fortifikacijski krajolik' koji je ostao od obrambenih sustava koji datiraju iz prapovijesti pa sve do devetnaestog stoljeća.

Ovaj je krajolik bio predmetom projekta koji je financirala EU. Prve stalne obrane izgradili su Francuzi na tvrđavi Imperial iz 1806. godine, nakon kojih su slijedile utvrde na Nuncijati i Žarkovici (Tvrđava Delgorgue). Te su utvrde bile dio sustava koji je uključivao utvrdu Royal na otoku Lokrumu koja se već nalazi unutar upisanog dobra. Na početne francuske utvrde nadovezali su se Austrijanci. Manje redute postavljene su duž sjevernog ruba platoa i sagrađena je streljana jugozapadno od naselja Bosanka. Kompletan sustav formirao je trapezoidni obrambeni prsten oko grada u kojem su sve utvrde imale vizualni kontakt jedna s drugom. Mnoge od tih utvrda obnovljene su u Drugom svjetskom ratu, a imale su i značajnu ulogu u opsadi Dubrovnika za vrijeme oružanog sukoba 1991-92. godine. Protivnici projekta ističu da bi izgradnja uništila integritet ovog krajobraznog postava.

Protivnici projekta također su zabrinuti zbog toga što je plato posljednji slobodan otvoren prostor na raspolaganju za izgradnju u blizini grada koji je unutar zidina, te da površina platoa višestruko prelazi površinu grada koji je unutar zidina. Oni tvrde da se vodilo računa samo o interesima investitora u projekt, a ne i o interesima postojećih malih zemljoposjednika. Oni osporavaju koristi od projekta za lokalno stanovništvo, budući da su javno dostupne zelene površine ograničene na rub platoa. Protivnici također vjeruju da će, iako će imati vlastiti neovisan sustav komunalne opskrbe, projekt ipak predstavljati opterećenje za postojeću javnu infrastrukturu i vodoopskrbu.

Nevladine udruge kritiziraju nedostatak transparentnosti i uključenosti dionika u proces donošenja odluka. Nevladine organizacije također su osporile zakonitost procesa planiranja. To osporavanje je potvrđeno i nevladine organizacije tvrde da ima još nepravilnosti u procesu donošenja odluka koje će biti predmetom daljnjeg pravnog osporavanja. Nevladine organizacije također su razočarane što se nisu uzeli u obzir rezultati lokalnog referenduma zbog toga što je broj prigovora na projekt pao ispod potrebnog praga.

Misija je razmatrala prijedlog turističkog naselja s golf igralištem u svjetlu svih iznesenih materijala i argumenata. Misija se složila s nalazima ocjene utjecaja na baštinu, ali je istaknula da je površina platoa, iako nevidljiva iz grada, jasno je vidljiva mnogim turistima koji stižu avionom u grad. Još jedan aspekt koji izgleda nije bio ocijenjen jest utjecaj svjetlosnog onečišćenja na dobro. Iako se traži da nova izgradnja ne bude vidljiva danju, noću bi moglo doći do 'izlijevanja svjetla' što bi moglo promijeniti postav dobra. Potrebna je daljnja analiza kako bi se osiguralo da, iako su zgrade nevidljive tijekom dana, onečišćenje svjetlom ne utječe štetno na postav dobra noću. Misija je bila posebno osjetljiva na povijesno značenje fortifikacijskog krajolika platoa brda Srđ i sukladno tomu niže u tekstu iznosi se moguće buduće proširenje buffer zone dobra kako bi uključila taj krajolik.

Misija je zaključila da se, s obzirom na njegove postavke, projekt mora razmatrati strogo sa stajališta njegova utjecaja na dobro i njegovu izvanrednu univerzalnu vrijednost. Na toj osnovi, ocjena utjecaja na baštinu pokazuje da će prijedlog na način na koji je trenutno definiran, imati minimalan izravan utjecaj i Misija je preporučila da je u pogledu strogih kriterija upisa utjecaj na dobro prihvatljiv. Međutim, Misija je također preporučila da će biti potrebno provjeriti detaljne planove kada postanu dostupni ali i za vrijeme izgradnje. Misija je također zatražila da se ne dopusti nikakva gradnja unutar minimalne udaljenosti od 50 m od ruba platoa. U skladu s tim detaljne planove potrebno je dostaviti Centru svjetske baštine u skladu sa stavkom 172. Operativnih smjernica na pregled savjetodavnim tijelima prije početka radova na izgradnji.

Misija je također preporučila da je potrebno izraditi studiju svjetlosnog onečišćenja kao dio procesa ocjene utjecaja na baštinu.

Bosanka 2: tijekom posjeta Misija je doznala za tzv. stambeni projekt Bosanka 2 za koji se predlaže da se nalazi jugo-istočno od postojećeg naselja Bosanka na zapadnoj padini brda Srđ. Ovaj prijedlog prodire u jugo-zapadnu stranu predloženog golf igrališta. Prijedlog je čini se u skladu s odobrenim planom razvoja, no detaljan plan još nije odobren. Nije provedena ocjena utjecaja na baštinu, ali čak i bez ikakve znanstvene analize Misiji je odmah bilo jasno da će prijedlog imati velik negativan utjecaj na izvanrednu univerzalnu vrijednost i postav dobra, budući da bio jako vidljiv. Misija stoga preporučuje da se s projektom Bosanka 2 ne nastavlja. Iz toga slijedi da Misija također preporučuje da ne bi trebalo biti više nove izgradnje između linije Jadranske magistrale i vrha platoa Srđa.

Hotel Belvedere: Hotel Belvedere zauzima istaknutu poziciju na jugu grada s pogledom na komponente dobra svjetske baštine: otok Lokrum i sam Stari Grad. Zgrada je teško oštećena za vrijeme oružanog sukoba u 1990-ima. Članovi Misije obaviješteni su da je hotel nedavno privatiziran. Budući planovi predviđaju rušenje postojeće zgrade i izgradnju novog objekta sa manjim brojem soba. Misija je izvještena o potencijalnom projektu / fasadama novog hotela. Misija preporučuje da se detaljni planovi novog hotela Belvedere dostave Centru svjetske baštine u skladu sa stavkom 172. Operativnih smjernica na pregled savjetodavnim tijelima prije početka radova na izgradnji. Misija također preporučuje da se izradi ocjena utjecaja na baštinu nove građevine, u skladu s Uputom o ocjeni utjecaja na baštinu za dobra svjetske baštine koju je izdao ICOMOS 2011. godine.

B.1 Status plana upravljanja dobrom svjetske baštine

Misija je dobila prezentaciju o napretku Plana upravljanja od direktora Zavoda za obnovu Dubrovnika kojemu je Gradsko vijeće delegiralo izradu Plana uz suglasnost Ministarstva kulture. Misija je pozdravila činjenicu da je ostvaren početni napredak u pripremi Plana upravljanja.

Do sada je glavna misao bila koncentrirana više na rane i pripremne procese plana i uključenost dionika, uključujući donošenje odluka, nego na sam sadržaj plana. Zavod je identificirao stručnost koju će trebati imati

članovi povjerenstva za nadzor pripreme plana, kao i odgovarajuće članove povjerenstva. Ovo povjerenstvo stručnjaka s pravom glasa imenovalo je Gradsko vijeće. Zavod je također uputio poziv za iskaz interesa lokalnih nevladinih organizacija i drugih lokalnih dionika, od kojih će dvoje biti pozvano da sudjeluju u svojstvu reprezentativnih promatrača rada povjerenstva. Zavod će organizirati obuku za članove povjerenstva, uz potporu Regionalnog ureda za znanost i kulturu u Europi UNESCO-a, posvećenu izradi plana upravljanja. Prva faza rada povjerenstva dovest će do natječaja 2016. godine koji će dovesti do imenovanja stručnjaka koji će sastaviti nacrt samog plana. Država stranka može htjeti pozvati savjetodavnu misiju Centra svjetske baštine / ICOMOS-a kako bi Zavodu pomogla organizirati sastanak vezan uz izgradnju kapaciteta članova povjerenstva za izradu plana upravljanja.

Misija je pozdravila predloženo sudjelovanje dionika u planu, ali je izrazila zabrinutost u pogledu toga da bi trebala postojati jasna raspodjela uloga članova, stručnjaka, lokalnih nevladinih organizacija i drugih lokalnih dionika ili podjela na pod-povjerenstva s različitim statusom (savjetodavni, tehnički, itd.). Misija smatra da bi povjerenstvo trebalo imati samo savjetodavnu ulogu i da, dok bi njegovi članovi mogli glasovati o sadržaju plana i njegovim različitim elementima, za konačno odobrenje plana trebalo biti odgovorno Ministarstvo kulture, Grad Dubrovnik u suradnji s Konzervatorskim odjelom Dubrovnik i Upravom za zaštitu kulturne baštine. Misija je također naglasila potrebu za očuvanjem izvanredne univerzalne vrijednosti dobra kao svoju početnu točku i da bi se trebalo jasno pozabaviti svakom stavkom navedenom u stavku 111. Operativnih smjernica. Plan bi trebao jasno definirati uloge Konzervatorskog odjela Ministarstva kulture, Dubrovačko-neretvanske županije, Gradske uprave, Zavoda za obnovu Dubrovnika, organizacija civilnog društva i građana. Plan bi također trebao pokrivati najširi mogući djelokrug rada, a ne samo očuvanje, uz jasno određene akcijske točke i vremenski raspored, te bi trebao utvrditi koje je tijelo odgovorno za isporuku pojedinih akcija. Resurse na raspolaganju, kako ljudske tako i financijske, također bi trebalo moći jasno identificirati.

Misija stoga preporučuje da se uvjeti povjerenstva revidiraju kako bi se:

- utvrdilo da je uloga povjerenstva savjetodavna;
- utvrdilo da je za suglasnost na plan odgovorno Ministarstvo kulture, Grad Dubrovnik u suradnji s Konzervatorskim odjelom Dubrovnik i Upravom za zaštitu kulturne baštine;
- pojasnile uloge i odgovornosti članova, stručnjaka, lokalnih nevladinih organizacija i drugih lokalnih dionika;
- osigurala pod-povjerenstva s jasno određenim statusom i odgovornostima;
- se zahtijevalo da glavni cilj povjerenstva i Plana upravljanja bude očuvanje izvanredne univerzalne vrijednosti dobra;
- zahtijevalo da se Plan upravljanja pozabavi stavkama navedenim u stavku 111. Operativnih smjernica i definirala uloga Konzervatorskog odjela Ministarstva kulture, Dubrovačko-neretvanske županije, Gradske uprave, Zavoda za obnovu Dubrovnika, organizacija civilnog društva i građana;
- zahtijevalo da se Planom upravljanja usvoji širok djelokrug rada, uključujući pitanja poput akcijskog plana, resursa (ljudskih i financijskih), odgovornosti i vremenskog rasporeda.

B.2 Status turističke strategije vezane uz dobro svjetske baštine

Misija je pozdravila činjenicu da će ključna komponenta Plana upravljanja biti strategija turizma. Misija dobila inicijalno izvješće o napretku vezano uz takvu strategiju turizma koja će se temeljiti na istraživanju Odjela za ekonomiju i poslovnu ekonomiju Sveučilištu u Dubrovniku. Provedena su brojna detaljna istraživanja turizma kako bi se definirale karakteristike posjetitelja Dubrovnika kako u špici sezone tako i u pred i post sezoni a planirana su i daljnja istraživanja koja će se sva uklopiti u konačnu strategiju turizma.

Više od 4/5 dubrovačkog gospodarstva izgleda ovisi o turizmu. Prihodi od turizma korišteni su za subvencioniranje Gradske prihoda. Turizam je koncentriran u ljetnim mjesecima: 69% turista godišnje privlači more i sunce, dok njih samo 23% Grad posjećuje posebno zbog ugleda njegovih kulturnih spomenika. Međutim, 75% turista doista će posjetiti kulturne spomenike a njih 100% ići će u restorane. Kad je loše vrijeme i plaže su manje privlačne, stari grad postaje prenapučen, a taj je problem još izraženiji priljevom putnika s kružnih putovanja koji dolaze na jedan dan (vidi niže).

Neizbježna nuspojava ove turističke "monokulture" bila je "muzeifikacija" grada tako što su zgrade u kojima živi domaće stanovništvo pretvorene u apartmane za iznajmljivanje. Od ukupnog broja stanovnika Dubrovnika od

40.000 samo oko 1,500-2000 stalno stanuje unutar upisanog dobra, dok je daljnjih 2.000 posjetitelja smješteno u apartmanima. Restorani mogu pružiti uslugu za do 4000 couverta.

Stvarna razina turističkog prihvatnog kapaciteta dobra nikad nije jasno definirana, no tijekom 3 vršna dana u 2015. broj posjetitelja bio je 8.000, što zahtijeva koordinaciju između luke, broдача, policije i turističkih dužnosnika. Te se brojke posjetitelja kanaliziraju u dobro kroz njegovo troje vrata, a ponajviše kroz vrata od Pila. To neizbježno vodi do kvarnog doživljaja turista, jer pretjerane gužve na vratima i na glavnim prometnicama umanjuju doživljaj posjetitelja.

Rješenja ovog problema uključuju: ograničiti broj posjetitelja dobru u bilo kojem trenutku, rasprostraniti posjetitelje daleko od najpopularnijih atrakcija u dobru i ponuditi druge atrakcije izvan dobra. Grad je pokušao diversificirati točke turističkog interesa uvođenjem "Dubrovnik kartice". Ova kartica omogućuje posjetiteljima pristup na više lokacija, a ne samo glavnim kulturnim atrakcijama koje najviše privlače pažnju, poput gradskih zidina. Prijedlog golf terena, predloženi novi trgovački centar u pristaništu za kruzere, te kulturni prijedlozi u sjevernom predgrađu, uključujući akvarij i arheološki muzej, pokušaji su diversifikacije atrakcija dostupnih posjetiteljima.

Misija je identificirala još dva pitanja vezana uz turizam: tumačenje i sigurnosne procedure.

Misija je istaknula nedostatak konzistentnog povijesnog tumačenja u cijelom dobru. Smatralo se da je razlog tom nedostatku u tome da se izbjegnu nametljivi znakovi. Ovaj je cilj bio hvalevrijedan po sebi, međutim nedostatak tumačenja na licu mjesta mora ograničiti doživljaj i razumijevanje dobra, njegove buffer zone i šireg okruženja gostiju koji su sami sebi vodiči. Plan upravljanja mogao bi korisno riješiti taj problem i predložiti rješenja koja mogu uključivati tehnologiju pametnih telefona.

Drugo pitanje ticalo se hitnih i sigurnosnih procedura, budući da je Dubrovnik područje redovnih seizmičkih aktivnosti. Najnoviji potresi dogodili su se 1979., 1994. i 1995. godine, a za očekivati su jači potresi u prosjeku svakih 28 godina. Razvijene su tehnike kako bi obnovljeni povijesni spomenici dobra bili 'sigurni od potresa' i otporni na katastrofe. Misija je međutim konstatirala da izgleda ne postoji sličan režim za sigurnosne mjere za stanovnike i posjetitelje Grada. Čini se da su relevantne gradske vlasti identificirale broj ljudi koji mogu sigurno biti smješteni u gradu u bilo kojem trenutku kako bi se izbjegla smrtna stradanja uslijed jačeg potresa. Čini se da je taj broj uvelike premašen u špicu turističke sezone. Turisti koji dolaze zrakom i morem upoznati su sa sigurnosnim brifinzima a hoteli imaju upute u slučaju požara. S obzirom na izvjesnost budućih potresa u Gradu čini se razumnim razmotriti mjere koje se mogu poduzeti kako bi se posjetitelje savjetovalo o radnjama koje je potrebno poduzeti u slučaju bilo kakve buduće seizmičke aktivnosti, uključujući i moguće postupke evakuacije.

Misija preporučuje da se u djelu Plana upravljanja koji se odnosi na strategiju turizma pokuša definirati ukupni održivi prihvatni kapacitet grada, uzimajući u obzir i planove hitne evakuacije.

Misija također preporučuje da se kao dio plana upravljanja izradi Akcijski plan pripravnost i u slučaju opasnosti, koja uključuje posebne mjere vezane uz opasnost od potresa i sigurnosne mjere.

Misija preporučuje da jedna akcija u planu upravljanja bude identificiranje nenametljive strategije tumačenja, koja može uključivati nove tehnologije, kao što je korištenje tehnologije pametnih telefona.

C. Status zakonskih propisa vezanih uz turizam od kruzera

Zabrinutost koju je izrazila nevladina organizacija Srđ je naš o utjecaju turizma od kruzera na dobro bila je jedan od dva početna razloga za reaktivnu promatračku misiju. Nevladina organizacija fokusirala je svoju zabrinutost na onečišćenje, sigurnost i utjecaj na otok Lokrum. Misija je bila u mogućnosti ispitati ovaj problem kroz prezentacije Odjela za ekonomiju i poslovnu ekonomiju Sveučilišta u Dubrovniku i Lučke uprave Dubrovnik. Misija je također posjetila područje dviju luka.

Dubrovnik je, nakon Venecije, druga najpopularnija destinacija kruzera na Mediteranu. Oko milijun turista s kruzera godišnje posjeti dobro. Sezona kruzera je kratka: 90% posjeta ostvaruje se od svibnja do listopada. Iako ti posjetitelji predstavljaju samo mali dio ukupnog broja posjetitelja (2,5% u 2013. godini), oni imaju nerazmjern utjecaj na dobro svjetske baštine zbog njihove koncentracije u vremenu i prostoru. Njihovo je odredište Stari Grad a njihovo vrijeme strogo je ograničeno: većina kruzera uplovljava u ranim jutarnjim satima i zadržava se manje od 17 sati. Procjenjuje se da do 3,813 putnika s kruzera posjetiti Stari grad tijekom četiri sata jutarnjeg posjeta kruzera. Budući da su sidrišta i vezovi rezervirani do 3 godine unaprijed relativno je lako predvidjeti broj budućih dolazaka.

Kruzeri mogu birati između dvije luke iskrcaja: luke u starom Gradu koja je trenutno pod nadležnošću Županije, ili luke Gruž, 3,5 km sjeverno od grada, koja je pod nadležnošću Lučke uprave Dubrovnik. Brodovi koji vrše iskrcaj u Staroj luci sidre se u kanalu između otoka Lokruma i kopna, a putnici se potom prevoze manjim čamcima do Stare luke. Kanal je relativno uzak i dolazilo je do sudara i zagađenja, pored toga što najveći brodovi koji se ovdje sidre mogu dominirati nad pogledom na dobro. Noviji trend je da se ovdje sidre manji kruzeri sa do 1000 putnika. Iskrcaj i iskrcaj putnika u Staroj luci može uzrokovati zagušenje jer Staru luku također koriste izletnički brodovi za Lokrum i okolice.

U luci Gruž su između 2009. i 2011. godine dovršeni novi gatovi za kruzere koji se sada protežu na ukupno 1,200m i koji mogu primiti najveće brodove. Posjetitelji sve više dolaze na mega kruzerima sa do 5.600 kreveta i do 18 katova. Brojke koje su dale lučke vlasti, pokazale su da je proširenje kapaciteta luke Gruž izravno dovelo do konstantnog pada broja putnika koji stižu u Staru luku. Lučke pristojbe veće su u Luci Gruž nego u Staroj luci, ali je sigurnije, lakše i brže iskrcati putnike direktno na obalu te ih zatim prevesti autobusom do dobra, nego prevoziti putnike čamcima. K tomu, nakon nezgode broda Costa Concordia, najveći brodovi radije se drže podalje od uskog kanala u blizini Lokruma zbog sigurnosnih razloga.

Broj posjetitelja na kružnim putovanjima, imao je čini se vrhunac u 2013. godine s 1,086,925 osoba (553 broda u Gružu i 139 u Staroj luci), a predviđa se da će ta brojka 2015. godine iznositi 816,817 osoba (478 brodova u Gružu i 128 u Staroj luci). Uobičajen maksimalan broj putnika prihvaćen u jednom danu iznosi 8000, no može narasti do 10.000. Te brojke zahtijevaju da Lučka uprava usko koordinira s ostalim gradskim vlastima. Lučka uprava analizirala je da će se broj posjetitelja i brodova stabilizirati otprilike na sadašnjim brojkama. Tu stabilizaciju brojki diktira maksimalan kapacitet vezova u pristaništu za kruzere u Gružu, ali i odražava ograničenje broja kruzera u Veneciji. Lučka uprava sprema se graditi novo pristanište za kruzere su Gružu s trgovačkim centrom, autobusnim postajama za turiste i lokalno stanovništvo, te predloženu vezu žičarom do sjeverne padine brda Srđ. Tu je i prijedlog veze vodenim autobusom iz Gruža do Stare luke.

Značajan budući razvoj može biti prijenos upravljanja Starom lukom na Grad koji onda može spojiti operacije s Lučkom upravom. Misija je pozdravila mogućnost tog spajanja jer bi jedinstvena Lučka uprava omogućila puno bolju koordinaciju rasporeda brodova i putnika. Misija također podržava prijedlog u Studiji turizma prema kojem bi Luka Gruž i Stara luka trebale težiti jednolikoj raspodjeli godišnjih, tjednih i dnevnih ticanja / vremena dolazaka / dužina zadržavanja u luci. Trebalo bi jasno definirati maksimalnu veličinu brodova koji se mogu sidriti ispred Lokruma i, ako je moguće oni bi trebali biti ograničeni na najmanju izvedivu veličinu. Uvije treba dati prednost sidrenju u Gružu.

Misija preporučuje da pitanje turizma od kruzera i buduće upravljanje njime i dalje ostane ključni element u predstojećem Planu upravljanja, te da bi isto, ako je potrebno, trebalo biti podržano kroz odgovarajuće zakone. Plan upravljanja trebao bi se također pozabaviti maksimalnim brojem turista s kruzera koji bi trebao biti definiran nakon daljnje analize uzimajući u obzir održiv prihvatni kapacitet grada i zahtjeve vezane uz hitne evakuacije, no ne bi smio prelaziti 8000 turista dnevno.

Misija preporučuje uvođenje zakonskog akta koji ograničava ili zabranjuje, prolaz i sidrenje čamaca, brodova i jahti (osim prolaska malih brodova koji prevoze posjetitelje na otok Lokrum) u obalnom području između starog grada i otoka Lokruma, u skladu s nedavno predloženom korekcijom granica i proširenjem buffer zone.

D. Status nadzornih mehanizama svih komponenata dobra

Trenutno postoje brojna tijela na nacionalnoj i lokalnoj razini, koja sva imaju različite uloge u nadzoru zaštite i očuvanja dobra i upravljanja njime. Kako bi pomogao u provedbi Plana upravljanja, Misija preporučuje imenovanje posebnog menadžera za dobro, koji bi odgovarao Gradu Dubrovniku i koordinirao, provodio i nadzirao plan, te bio fokalna točka za sva pitanja svjetske baštine.

E. Napredak u uspostavi mjera za jačanje nadzora nad i upravljanja dobrom

Pored pitanja iz gore navedenog odlomka B.1, Županijski zavoda za prostorno planiranje predlaže veliko proširenje buffer zone dobra (koja se u prevedenoj dokumentaciji naziva 'kontakt zona'). Misija je pregledala ovaj prijedlog te identificirala četiri odvojena elementa u predloženom proširenju:

- Zapadne padine brda Srđ;

- More oko otoka Lokruma;
- Fortifikacijski krajolik platoa Srđa; i
- Krajolik s ljetnikovcima.

Zapadne padine brda Srđ: strme padine brda Srđ daju dobru dramatičnu kulisu. Padine su nekad bile pošumljene hrastom i čempresom; no, velik dio padina sada je golo, posebno na južnom kraju. Na vrhu padine i s izravnim pogledom na dobro nalazi se utvrda Imperial do koje se iz Grada dolazi zavojitom pješačkom stazom. Dalje uz vrh prema jugu nalazi se povijesna streljana nedaleko od Bosanke, dok utvrda Žarkovica (Fort Delgorgue) označava južni kraj vrha. Utvrda Imperial i utvrda Žarkovica (Fort Delgorgue) pripadaju istom sustavu kao i utvrda Royal na otoku Lokrumu koja je već upisana. Nekoliko je modernih intervencija na padinama ranijeg datuma od upisa dobra, uključujući: Jadransku magistralu, D68 / E65, dovršenu 1965.godine s vrlo vidljivim betonskim potpornim zidovima prema jugu; jarbol odašiljača sagrađen 1960. godine unutar povijesne strukture utvrde Imperial koji je noću jako osvijetljen, (planira ga se preseliti u sklopu obnove utvrde Imperial); žičara izgrađena 1969. godine i obnovljena 2010. godine koja svake godine preveze 400.000 putnika i ima vrlo vidljiv potporni stup i noću osvijetljenu modernu stanicu na vrhu. Na Jadranskoj magistrali je tek nedavno završen portal tunela kojim prolaze kablovi iz dubrovačke hidroelektrane. Potporni zidovi ovog portala nezaštićeni su i vrlo vidljivi iz dobra; također je noću jako osvijetljen. Ispod Jadranske magistrale nalazi se prigradsko naselje za lokalno stanovništvo i hotelsko naselje koje datira iz 1960-ih na ovamo, uključujući ratom devastiran Hotel Belvedere, koji će biti novo izgrađen.

Unatoč modernim intervencijama Misija smatra padine brda Srđ ključnima za postav dobra svjetske baštine, te stoga predlaže da država stranka treba razmotriti izradu prijedloga manje modifikacije granice s ciljem proširenja buffer zone na način da uključi cijelu zapadnu padinu brda Srđ vidljivu iz dobra svjetske baštine. Misija nadalje preporučuje da se ne dopusti nikakva daljnja novogradnja u toj zoni, te da treba razmotriti načine da se zaštite moderne intervencije.

More oko otoka Lokruma: dobro svjetske baštine sastoji se od Starog Grada Dubrovnika upisanog na Listu svjetske baštine 1979. godine, te komponenata izvan gradskih zidina, uključujući srednjovjekovno industrijsko predgrađe Pile, tvrđavu Lovrijenac, smještenu na hridi, Lazarete, lukobran Kaše, tvrđavu Revelin i otok Lokrum jugo-istočno od Dubrovnika, na nekih 500m od obale.

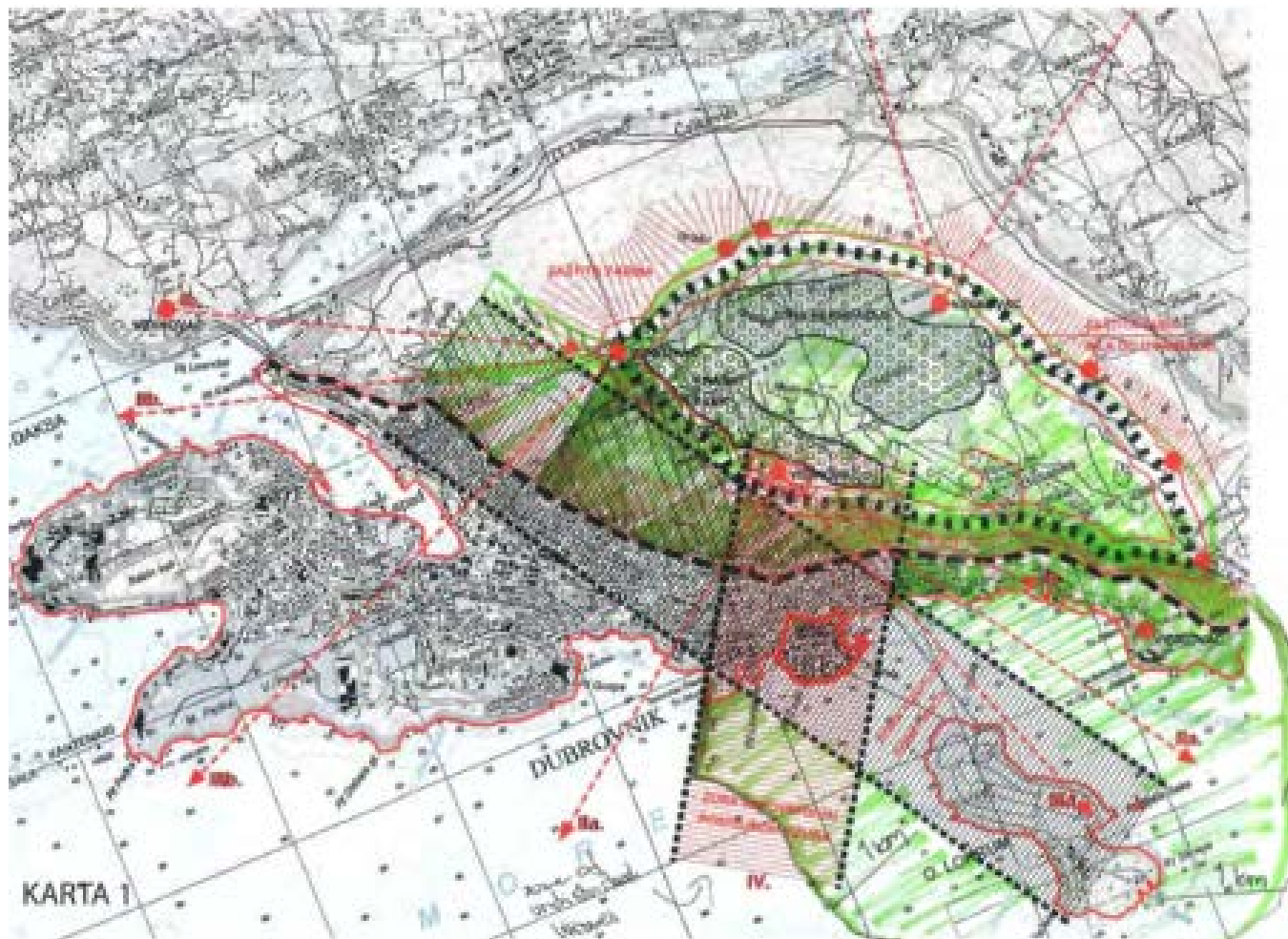
Misija je smatrala da je širenje buffer zone kako bi uključila kanal između kopnenog priobalja i otoka vrlo poželjno. Misija je nadalje smatrala da bi zapadna obala otoka također trebala biti uključena u gore navedeni prijedlog manje modifikacije granice. Misija stoga preporučuje da država stranka razmotri prijedlog manje modifikacije granice kako bi se proširila buffer zona na način da uključi otvoreno more između otoka Lokruma i kopna i otprilike 1 km oko južne, zapadne i sjeverne strane otoka kako bi se povezala s postojećom granicom sjeverne buffer zone i predloženim proširenjem buffer zone koje bi uključilo zapadnu padinu brda Srđ.

Fortifikacijski krajolik platoa Srđa: važnost ovog krajolika opisana je ranije u tekstu u raspravi o predloženom golf igralištu. Budući da je ovaj krajolik izravno povezan s utvrdama na vrhu brda Srđ, bilo bi logično proširiti buffer zonu i na ovaj krajolik. Kad bi ovo područje bilo unutar buffer zone, detaljni planovi za golf igralište morali bi o tome voditi računa, te bi tako, primjerice, bilo važno sačuvati linije vidnog polja između tadašnjih fortifikacijskih struktura. Uključivanje ovog područja u buffer zonu pomoglo bi zadržati odgovarajuću kontrolu ne samo nad detaljima samog golf igrališta, već i nad svim naknadnim prijedlozima izgradnje. Misija preporučuje da gore navedeni prijedlog manje modifikacije granice uključi proširenje buffer zone na način da obuhvati fortifikacijski krajolik platoa Srđa.

Ljetni krajolik/ ljetnikovci: Misija je posjetila obnovljene ljetnikovce Bunić-Kaboga i Sorokočević koji su pripadali opsežnoj skupini ljetnikovaca izgrađenih na području Dubrovnika od Slanoga do Cavtata od petnaestog stoljeća na ovamo. Ti su se ljetnikovci posebno gradili u Gružu i uz obalu rijeke Omble, ali ovdje je postav tih ljetnikovaca ozbiljno ugrožen obalnom cestom izgrađenom 1963.godine, urbanom, komercijalnom izgradnjom i izgradnjom marine, te mostom dr. Franje Tuđmana 2002.godine. Daljnje predložene izgradnje uključuju novi gat za kruzere s trgovačkim centrom, te mogući 300m dug tunel kroz vrtove ljetnikovaca koji sada gledaju na Obalu Stjepana Radića, južno od tržnice u Gružu. Misija nije baš bila uvjerena ovim elementom predloženog proširenja buffer zone s obzirom na degradaciju postava tih ljetnikovaca, te je stoga zaključila da ovo područje ne opravdava da bude razmatrano za uključivanje u prijedlog manje modifikacije granice.

Opće preporuke o pitanjima granice

Uzimajući u obzir da država stranka već predviđa nastaviti s kreiranjem nove buffer zone za dobro, na temelju analize vrijednosti, kao što su krajobrazna valorizacija i prijedlog označavanja fortifikacijskog krajolika iznad dobra (dopis od 4 prosinca 2014. Direktora Zavoda za prostorno planiranje grada Dubrovnika), Misija preporučuje da država stranka razmotri izradu i podnošenje Centru svjetske baštine prijedloga manje modifikacije granice za proširenje buffer zone kako bi uključila zapadne padine brda Srđ, morsko područje oko otoka Lokruma i fortifikacijski krajolik platoa Srđa. Tim Misije i vlasti detaljno su razgovarali o ovom pitanju. Karta koja prikazuje moguće razgraničenje o kojem se razgovaralo nalazi se niže u prilogu.

F. Zakonski okvir.

Misija je obaviještena da postojeći zakonski okviri u Hrvatskoj ne prepoznaju Plan upravljanja kao okvirni dokument, koji osigurava odgovarajuće upravljanje i očuvanje izvanredne univerzalne vrijednosti dobra, i koji je potrebno uzeti u obzir i poštivati pri izradi novih dokumenata urbanističkog planiranja ili prilagodbe postojećih. Čini se da isto vrijedi za pripremu planova i programa očuvanja velikih razmjera. Međutim, predstavnici Ministarstva obavijestili su Misiju da je u izradi novi zakon koji će priznati Plan upravljanja kao službeno priznat planski dokument.

Misija preporučuje da država stranka preispita svoje zakonodavstvo vezano uz kulturnu baštinu i planiranje na nacionalnoj i lokalnoj razini kako bi osigurala da takvo zakonodavstvo u potpunosti priznaje planove upisa lokaliteta svjetske baštine i planove upravljanja lokalitetima svjetske baštine, te kako bi se izvanrednoj univerzalnoj vrijednosti Dubrovnika i ostalih upisanih hrvatskih dobara osigurala buduća zaštita i upravljanje.

4. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Odlukom Odbora svjetske baštine na 38. sjednici (Odluka 38 COM 7B.25, Doha, 2014.), od države stranke tražilo se da u dobro pozove zajedničku reaktivnu promatračku misiju Centra svjetske baštine i ICOMOS-a kako bi ocijenila trenutne uvjete vezane uz dobro, uključujući potencijalne učinke izgradnje, te kako bi identificirala opcije

za prijedloge izgradnje u skladu s izvanrednom univerzalnom vrijednošću dobra, posebice u odnosu na veliki projekt planiran za plato brda Srđ i Bosanku u blizini svjetske baštine.

Primarni cilj Misije bio je da ocijeni cjelokupno stanje očuvanosti svih komponenata dobra, kao i napredak u provedbi Odluke Odbora 38 COM 7B.25.

Misija je uključivala sveobuhvatan posjet upisanom dobru, uključujući i gradske zidine i druge ključne lokalitete i građevine. Ti su posjeti omogućili Misiji da vidi projekte obnove nakon potresa 1979. godine i nakon opsade 1991.-1992.godine, zajedno s planiranim i potencijalnim novim projektima. Misija je bila impresionirana opsežnom dokumentacijom, programima i projektima iskapanja, obnove i očuvanja koje provode Vlada Republike Hrvatske, Zavod za obnovu Dubrovnika i Društvo prijatelja dubrovačke starine.

Misija je identificirala pet glavnih projekta obnove/intervencije i jedan novogradnje vrijednih spomena unutar perimetra središnje zone, i to: gradske zidine, tzv. lokalitet Pustijerna, Orlandov stup, klima uređaje, povijesni kanalizacijski sustav, te moguće pristanište uz Lazarete.

Identificirana su i pregledana dva velika projekta koje se planira provesti u buffer zoni dobra svjetske baštine, i to: moguća sjeverna pješačka zona, te mogući tunel iz luke Gruž s južnim portalom eventualno u sjevernoj buffer zoni.

Konačno, Misija je pregledala nove velike projekte obnove ili izgradnje u blizini dobra svjetske baštine koji bi mogli utjecati na njegovu izvanrednu univerzalnu vrijednost. Ti projekti su: sportsko-rekreacijski centar s golf igralištem i turistička naselja Bosanka sjever i Bosanka jug, novo naselje "Bosanka 2" i preliminarni planovi za nedavno privatiziran Hotela Belvedere.

Misija je dobila prezentaciju o napretku Plana upravljanja i pozdravila početni napredak ostvaren u izradi Plana upravljanja. Kao sastavni dio Plana upravljanja su turistička strategija vezane uz dobro svjetske baštine i status pravnih propisa vezanih uz turizam od kruzera.

Misija je također naglasila potrebu za uspostavljanjem mehanizama nadzora i mjera za jačanje nadzora nad i upravljanja dobrom.

Doneseni su sljedeći zaključci i predložene sljedeće preporuke:

Zaključci:

- Država stranka još nije finalizirala retrospektivnu Izjavu o izvanrednoj univerzalnoj vrijednosti u skladu s posljednjom revizijom ICOMOS-a krajem 2014. godine.
- Buffer zonu potrebno je proširiti kako bi se osigurala dosljednija zaštita dobra.
- Još ne postoji Plan upravljanja je, ali je u postupku pripreme.
- Padine brda Srđ od vitalnog su značaja za postav dobra svjetske baštine i njegove zapadne padine trebale bi biti uključene u buffer zonu i ne bi smjela biti dopuštena daljnja izgradnja.
- Postupci za provedbu radova od strane Društva prijatelja dubrovačke starine ne osiguravaju korištenje odgovarajućih materijala i metoda za radove očuvanja, obnove i održavanja.
- U pogledu projekta izgradnje sportsko-rekreacijskog centra s golf igralištem i naselja Bosanka sjever i Bosanka jug, Misija je, po ocjeni mogućeg utjecaja projekta na dobro na temelju kriterija u vrijeme upisa, smatrala projekt prihvatljivim.
- Orlandov stup zahtijeva hitno očuvanje i potrebne mjere moraju se poduzeti odmah.
- Proširenjem luke Gruž znatno je smanjen broj putnika koji dolaze u Staru luku, no moraju se istražiti daljnje mjere kako bi se osiguralo primjereno upravljanje posjetiteljima s kruzera u Staroj luci.
- Misija podržava stajalište Konzervatorskog odjela Ministarstva kulture u odnosu na plan izgradnje Lazareta; gata /pristaništa povezanog sa Starom lukom.
- Postojeći zakonski okviri Republike Hrvatske ne poznaju Plan upravljanja kao okvirni dokument, koji osigurava odgovarajuće upravljanje i očuvanje izvanredne univerzalne vrijednosti dobra

Preporuke

- Retrospektivnu Izjavu o izvanrednoj univerzalnoj vrijednosti potrebno je dovršiti kao prioritet, i podnijeti Centru svjetske baštine na usvajanje Odboru svjetske baštine, budući da je ista temeljna osnova za ocjenu utjecaja različitih prijedloga i projekata koje je Misija razmatrala.
- Država stranka treba pripremiti prijedlog manje izmjene granice, s revizijama buffer zone kako bi se osigurala dosljednija zaštita dobra.
- Država stranka treba osigurati brzu finalizaciju i suglasnost na Plan upravljanja dobrom, koji mora definirati jasne procedure za metode radova očuvanja, obnove i održavanja, posebice u odnosu na materijale koji se koriste, kao i vezano uz upravljanje turistima, s posebnim naglaskom na propise vezane uz turizam od kruzera.
- U pogledu arheološkog nalazišta Pustijerna, prije poduzimanja bilo kakvih aktivnosti, izrađene Planove zajedno s potrebnim detaljima treba dostaviti Centru svjetske baštine u skladu sa stavkom 172. Operativnih smjernica na pregled Savjetodavnim tijelima.
- Ne smije se dopustiti nastavak projekta "Bosanka 2".
- Studija o svjetlosnom onečišćenju turističkih naselja Bosanka sjever i Bosanka jug treba biti uključena kao dio procesa ocjene utjecaja na baštinu.
- Planiranu izgradnju Lazareta; gata /pristaništa povezanog sa Starom lukom treba zaustaviti, i ne smije se dopustiti gradnja u tom području.
- U slučaju da se nastavi s prijedlogom sjevernog tunela potrebno je provesti potpunu ocjenu utjecaja na baštinu u skladu s Uputom o ocjeni utjecaja na baštinu za kulturna dobra svjetske baštine koju je izdao ICOMOS 2011. godine, a detalje projekta, uključujući ocjenu utjecaja na baštinu, treba podnijeti Centru svjetske baštine u skladu sa stavkom 172. Operativnih smjernica na pregled Savjetodavnim tijelima.
- Dio Plana upravljanja koji se odnosi na strategiju turizma treba definirati ukupni održivi prihvatni kapacitet grada, koji ne smije prelaziti 8.000 turista dnevno, uzimajući u obzir i plan hitne evakuacije.
- U sklopu Plana upravljanja potrebno je izraditi Akcijski plan pripravnosti u slučaju opasnosti, koji uključuje posebne mjere vezane uz opasnosti od potresa.
- Jedna od radnji u Planu upravljanja treba biti identifikacija strategije nenametljive prezentacije, uključujući nove tehnologije, kao na primjer korištenje tehnologije pametnih telefona.
- Treba postojati zakonski akt kojim se ograničava ili zabranjuje prolaz i sidrenje čamaca, brodova i jahti (osim prolaza manjih brodova koji prevoze posjetitelje na otok Lokrum) u obalnom području između Starog Grada i otoka Lokruma, u skladu s predloženom revizijom granica i proširenjem buffer zone.

5. PRILOZI

ANNEXE I. Terms of Reference

TERMS OF REFERENCE

Joint UNESCO/ICOMOS reactive monitoring mission to Old City of Dubrovnik (Croatia) 27 October – 1 November 2015

The World Heritage property of the Old City of Dubrovnik was inscribed on the World Heritage List in 1979 under cultural criteria (i), (iii) and (iv) and extended in 1994.

This property includes the Old City of Dubrovnik (property component 24.7 ha and its buffer zone: 53.7 ha) inscribed in 1979 and the Lokrum Island (property component: 72 ha) inscribed as an extension in 1994.

At its 38th session (Decision 38 COM 7B.25, Doha, 2014) the Committee took note of the information submitted by the State Party regarding the large project planned for the plateau of Mount Srđ and Bosanka in the vicinity of the World Heritage property and requested the State Party to provide the project documentation and the respective heritage impact assessment (HIA), in line with Paragraph 172 of the Operational Guidelines, before any development works have started and any final decision has been taken. The Committee further requested the State Party to invite a joint World Heritage Centre/ICOMOS reactive monitoring mission to the property to assess current conditions at the property, including the evaluation of potential developments impacts and identify options for development proposals in accordance to the OUV of the property.

In line with this decision, the objective of the monitoring mission is to review the overall state of conservation of all components of the property as well as progress in the implementation of the Committee's decision 38 COM 7B.25.

In particular, the mission should review and assess the following key issues:

- a) The status of any intention to undertake or to authorize major restoration or new construction projects within the World Heritage property, its buffer zone, or in the vicinity of the property, which could impact adversely on its Outstanding Universal Value;
- b) The status of the Management Plan of the property and its implementation, including supervision mechanisms for all components of the property;
- c) The effectiveness of development control mechanisms;
- d) Progress with the establishment of measures to strengthen monitoring
- e) The status of legal regulations and the effectiveness of the tourism strategy in relation to cruise ship tourism;
- f) Other conservation issues currently affecting the property.

The mission should hold consultations with the Croatian authorities at national and local levels and all other relevant stakeholders.

Based on the results of the above mentioned assessment and discussion with the State Party representatives, the mission team will prepare a concise mission report in English or French on the findings and recommendations of this Monitoring Mission for review by the World Heritage Committee at its 40th session (2016). The mission report will propose recommendations to the State Party and the World Heritage Committee on development proposals and on ways to further improve the conservation and management of the property. The report will follow the standard format.

ANNEXE II. Composition of mission team

UNESCO

Mrs. Anna Sidorenko

Programme Specialist

In charge of Central, Eastern, South-Eastern Europe, Italy, Israel and Holy See

Europe and North America Unit

UNESCO World Heritage Centre

7, place de Fontenoy

75352 Paris Cedex SP 07

Tel: +33 1 45 68 20 96

Fax: +33 1 45 68 55 70

e-mail: a.sidorenko@unesco.org

Mr Siniša Šešum

Head of Office

Antenna Office in Sarajevo

UNESCO Regional Bureau for

Science and Culture in Europe, Venice (Italy)

Zmaja od Bosne bb, UN House, Sarajevo (BiH)
Tel:+387 33 222 796/Fax:+387 33 222 795
E-mail: s.sesum@unesco.org

ICOMOS
Mr Tom Hassall OBE MA FSA Hon MCifA
ICOMOS representative
ICOMOS International Secretariat
E-mail: tom@hassalls.free-online.co.uk

ANNEXE III. Examination of the property's state of conservation by the World Heritage Committee at its 3 rd , 15 th , 16 th , 17 th , 18 th , 19 th , 20 th , 21 st and 22 nd sessions

22nd session of the World Heritage Committee, Kyoto, Japan, 30 Nov - 5 Dec 1998

Decision: CONF 203 VII.17

VII.17 Old City of Dubrovnik (Croatia)

On the basis of a substantive report on the state of conservation of Dubrovnik that was submitted by the Croatian authorities, ICOMOS advised that it was greatly impressed by the restoration works undertaken in Dubrovnik, and strongly supported the request made by Croatia to delete Dubrovnik from the List of World Heritage in Danger.

The Committee, following the recommendation of the Bureau, decided with great satisfaction to delete the Old City of Dubrovnik from the List of World Heritage in Danger. It congratulated the Croatian authorities for the effective measures taken for the preservation and restoration of this World Heritage site.

It encouraged the authorities to continue and to complete the excellent works of restoration and rehabilitation and to give due consideration to risk preparedness in the future planning and management of the city.

21st session of the World Heritage Committee, Naples, Italy, 1-6 December 1997

Decision: CONF 208 VII.B.26

VII.26 Old City of Dubrovnik (Croatia)

The Delegate of Croatia informed the Committee that considerable progress had been made in the reconstruction and restoration of Dubrovnik and that an expert committee would meet in January 1998 to review the state of conservation of the city and that the Croatian authorities would inform the Bureau and the Committee of its findings.

The Committee decided to defer the examination of the state of conservation of Dubrovnik and requested the Croatian authorities to submit a report on the state of conservation by 15 April 1998 for examination by the twenty-second session of the Bureau.

20th session of the World Heritage Committee, Merida, Yucatan, Mexico, 2 - 7 Dec 1996

Decision: CONF 201 VII.C.25

VII.25 Old City of Dubrovnik (Croatia)

On September 5, 1996, the area of Dubrovnik was hit by an earthquake. In response to a request from the Croatian authorities, a fact-finding mission was sent to Dubrovnik in late November to survey the effects of the earthquake. The expert mission reported that the earthquake had caused minimum damage in Dubrovnik. Only some cracks dating back to the earthquake of 1979 had deteriorated.

Very serious damage, however, was caused to the historical town of Ston, which was on the Croatian Tentative List. Inside the city walls nearly all buildings were damaged and several of them had collapsed. The Committee expressed its concern about the state of conservation of the town of Ston.

As for Dubrovnik, the Committee requested the State Party to submit, by 15 September 1997, an overall state of conservation report, in order for the Committee to consider at its twenty-first session whether Dubrovnik could be deleted from the List of World Heritage in Danger.

19th session of the World Heritage Committee, Berlin, Germany, 4 - 9 Dec 1995

Decision : CONF 203 VII.C.1.27

VII.27 Old city of Dubrovnik (Croatia)

The Committee, having taken note of the difficulties which hindered the execution of the programme for which it had approved funds in 1994, requested the Secretariat to continue monitoring its implementation and to present a progress report to the Bureau at its twentieth session. The Committee decided to retain this property on the List of World Heritage in Danger.

18th session of the World Heritage Committee, Phuket, Thailand, 12 - 17 Dec 1994

Decision: CONF 003 IX

Dubrovnik (Croatia)

The Committee was informed that the restoration of what is called the fifth facade of the city - the roofs - was almost completed and that there remained only a few insulae awaiting repairs, and that important progress had been made in the restoration of several of the most important monuments of the city.

The Committee commended the Government of Croatia and UNESCO on the progress made in the conservation and restoration of Dubrovnik. It noted, however, that after the priority needs had been taken care of, other works such as the restoration of nine destroyed palaces and details of Franciscan and Dominican cloisters needed to be undertaken. The Committee decided, therefore, to retain this site on the List of World Heritage in Danger.

17th session of the World Heritage Committee, Cartagena, Colombia, 6 - 11 Dec 1993

Decision: CONF 002 X

The Old City of Dubrovnik (Croatia)

The Secretariat recalled action undertaken by UNESCO in cooperation with Croatian specialists, and indicated that the brochures prepared jointly with the national authorities proved to be an excellent promotional support. A number of safeguarding measures had been undertaken:

- a restoration methodology had been defined;
- training courses had been organized in France and Italy for Croatian architects;
- equipment and materials had been purchased for the restoration of roofs.

The Secretariat recommended that these UNESCO activities, undertaken in liaison with the Institute for the Protection of Cultural Monuments of Dubrovnik, the Institute for the Rehabilitation of Dubrovnik and the UNESCO National Commission, should be reinforced through support under the World Heritage Fund.

At the request of the Committee at its sixteenth session, the Croatian authorities submitted a proposal for the extension of the World Heritage site. This was discussed by the Bureau at its seventeenth extraordinary session, and it was decided to defer this proposal until the Croatian authorities also submit, as requested, a proposal for a buffer zone.

16th session of the World Heritage Committee, Santa Fe, USA, 7 - 14 Dec 1992

Decision: CONF 002 VIII

Old City of Dubrovnik (Croatia) The Committee took note of the report on the state of conservation of Dubrovnik, which was inscribed on the List of World Heritage in Danger, in Carthage in 1991, and was also informed of the request received by the World Heritage Centre for the creation of a buffer zone. This request would be submitted to ICOMOS for review.

15th session of the World Heritage Committee, Carthage, Tunisia, 9 - 13 Dec 1991

Decision: CONF 002 VII

Inscription on the List of World Heritage in Danger: Dubrovnik

Special attention was given by the Committee to the dangers threatening the World Heritage sites during armed conflict. The Secretariat informed the Committee of the situation of the historical City of Dubrovnik. It also announced the decision of the Director-General to launch an international campaign for the restoration of Dubrovnik.

Aware of the fact that it represents 123 States, including Yugoslavia, which are signatories of the Convention, the Committee expressed deep concern about the armed conflict, devastating a region that comprises several sites inscribed on the World Heritage List, in particular the Old City of Dubrovnik. It decided to urge the parties in conflict to do their best to agree a ceasefire which would allow, as soon as possible, the repair of the damage already caused in the conflict zone, in particular in Dubrovnik, in response to the appeal by the Director-General of UNESCO for international solidarity.

Recalling that the repeated requests of UNESCO to observe the obligations of the Convention concerning the protection of the World Cultural and Natural Heritage had so far not been heeded, and noting the state of exceptional emergency caused by the armed conflict, the Committee decided, in accordance with the provisions of Article 11, paragraph 4 of the Convention, to inscribe Dubrovnik on the List of World Heritage in Danger and to publicize this entry immediately.

Several delegates pointed out that the decision of the Committee should not be interpreted as an act of accusation, but as the affirmation that all States Parties to the Convention are involved in a situation where a World Heritage city was being seriously damaged by an armed conflict. The observer from Yugoslavia requested that the Committee should be cautious in this action, and stressed that in view of the importance of the situation, it would be advisable to refer to all the sites inscribed on the World Heritage List, following the request of Yugoslavia.

15th session of the World Heritage Committee, Carthage, Tunisia, 9 - 13 Dec 1991

Decision : CONF 002 XV.F

Inscription on the List of World Heritage in Danger: Old City of Dubrovnik

Old City of Dubrovnik

Noting the state of exceptional emergency caused by the armed conflict, the Committee decided to inscribe the Old City of Dubrovnik on the List of World Heritage in Danger, in accordance with Article 11, paragraph 4 of the Convention.

3rd session of the World Heritage Committee, Cairo and Luxor, Egypt, 22 - 26 Oct 1979

Decision: CONF 003 XII.46

Consideration of Nominations to the World Heritage List

The Committee decided to enter in the World Heritage List the following 45 properties:

[...]

95 Old City of Dubrovnik / Yugoslavia